

Daria K. Krzewniak*

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny
w Siedlcach

**Recenzja książki Jacka Pałkiewicza:
Dżungla miasta. Klucz do bezpieczeństwa,
ZYSK i S-ka Wydawnictwo,
Warszawa 2013, ss. 512.**

Książka Jacka Pałkiewicza stanowi niezwykle ważną pozycję z punktu widzenia kultury bezpieczeństwa. Autor bowiem – w oparciu o własne doświadczenia, obserwację procesów i zjawisk zachodzących we współczesnych aglomeracjach miejskich oraz relację innych osób (specjalistów) – stworzył wartościowy poradnik, opisujący elementarne zasady, determinujące nie tylko bezpieczne trwanie i przetrwanie w sytuacji zagrożenia, ale również pozwalające na stworzenie warunków sprzyjających indywidualnemu rozwojowi.

Jacek Pałkiewicz jest dziennikarzem, twórcą survivalu na gruncie europejskim, eksploratorem, który od ponad 40 lat podróżuje do najdalszych zakątków świata. Ten nieznużony organizator ekspedycji międzynarodowych gorliwie poszukuje ginących kultur, dokumentuje obrządki, tradycje i zwyczaje niewielkich grup etnicznych, które zanikają w wyniku oddziaływań współczesnej cywilizacji. Samotnie przepłynął Ocean Atlantycki, przewędrował przez największe i najbardziej niebezpieczne lasy tropikalne i pustynie, udało mu się także dotrzeć do światowego bieguna zimna, położonego na wschodzie dalekiej Syberii. W 1996 roku wraz ze współtowarzyszami zlokalizował źródło Amazonki, za co został uhonorowany odznaczeniem Kawalera Orderu Zasługi Republiki Włoskiej. W 2007 roku został odznaczony Medalem Prymasowskim Zasłużony w Posłudze dla Kościoła

* Mgr, Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.

i Narodu oraz Złotym Krzyżem Zasługi, zaś w 2010 roku papież Benedykt XVI nadał mu krzyż Pro Ecclesia et Pontifice. Jacek Pałkiewicz jest autorem ponad dwudziestu książek, często stanowiących relację z odbytych wjaży. Jego artykuły drukowane są w popularnych czasopismach polskich i europejskich. Osiągnięcia tego podróżnika opisał Andrzej Kapłanek w biografii „Pałkiewicz, droga odkrywcy”. Książka ukazała się w 2010 roku¹.

Pałkiewicz, mimo wielu niebezpieczeństw czyhających pod wszystkimi szerokościami geograficznymi globu oraz ogromnego bagażu doświadczeń podróżniczych, uznał, że największym zagrożeniem dla człowieka nie jest pustynia, góry czy las tropikalny, lecz przestrzeń miejska. Jego zdaniem bowiem generuje ona cały szereg sytuacji, które w sposób bezpośredni bądź pośredni wpływają na spadek bezpieczeństwa personalnego jej mieszkańców. Wobec powyższego, główny przedmiot rozważań w tejże publikacji stanowi kwestia najszerzej rozumianego bezpieczeństwa niemilitarnego. Zasadniczym celem, który przyświecał Pałkiewiczowi podczas pisania recenzowanej książki, było uświadomienie szerokiemu gronu adresatów faktu, iż zmniejszenie ryzyka wystąpienia zagrożenia dla zdrowia i życia leży w głównej mierze w ich gestii. Zamysłem autora było przekazanie czytelnikom konstytutywnych zasad, których należy się trzymać w życiu codziennym, by w sposób jednoznaczny utrudnić działalnie wszelkiego rodzaju bandytom oraz uniknąć niebezpieczeństw związanych z codziennym funkcjonowaniem. Dodatkowo, intencją tegoż autora było uzmysłowienie odbiorcom konieczności dokonywania wyboru strategii obronnej, adekwatnej do zaistniałej sytuacji. Pałkiewicz zachęca nie tylko do jednorazowej lektury swego dzieła, ale także do powracania do niego, bowiem jak pisze „przypomni ona o istniejących zagrożeniach, pobudzi do refleksji i zmobilizuje do zachowania czujności oraz zdrowego rozsądku” (s. 14).

Bez wątpienia należy stwierdzić, iż autorowi udało się w sposób holistyczny zrealizować zamierzone cele. Zaproponowane przez Pałkiewicza rozdziały nie tylko w sposób logiczny ze sobą korespondują, ale także poruszają kwestie najbliższe człowiekowi, bo oscylujące wokół zjawisk życia codziennego. Tym samym, zawartość poszczególnych komponentów pracy jest jak najbardziej uzasadniona jej celem. Zachwiane zostały jednak proporcje rozdziałów – jedne obejmują kilkadziesiąt stron, inne zaś liczą zaledwie kilka czy kilkanaście stronic. Burzy to pewną harmonię, choć mnie osobiście bardzo to nie przeszkadza, gdyż nawet w tych krótszych częściach

¹ Oficjalna strona internetowa Jacka Pałkiewicza: www.palkiewicz.com, 25.09.2014.

lektury Pałkiewicz przedstawia meritum sprawy – zarysowuje obraz i skalę zjawiska, jego uwarunkowania, prezentuje także szereg elementarnych porad, sugestii oraz dyrektyw, dotyczących sposobów zachowania się podczas wystąpienia potencjalnego zagrożenia.

Autor na ponad 500 stronicach swojej pracy porusza wiele zagadnień, bliskich każdemu człowiekowi. W pierwszym rozdziale Pałkiewicz odnosi się do kwestii bezpieczeństwa jednostkowego, wskazując na ogromne znaczenie zarówno pomocy sąsiedzkiej, jak i współpracy z policją jako organem bezpieczeństwa i porządku społecznego. Autor podejmuje także zagadnienie nieufności wobec nieznajomych oraz asertywności jako swoistych podwalin do kształtowania właściwych reakcji obronnych w sytuacji zagrożenia. Co więcej, autor ten przedstawia konkretne wskazówki, jak zachować się w obliczu potencjalnego niebezpieczeństwa. W drugim rozdziale przedstawia reguły zapewniania bezpieczeństwa nieruchomościom, uwzględniając zwłaszcza destrukcyjność afiszowania się posiadanym majątkiem. Ponadto, Pałkiewicz akcentuje konieczność dysponowania odpowiednimi zabezpieczeniami oraz wskazuje standardy, jakimi należy kierować się, by sabotować poczynania włamywaczy. Nieszczęścia w mieszkaniu to tematyka poruszona w trzeciej części recenzowanej pracy. Autor skupia się na zaprezentowaniu sposobów zapobiegania takim wypadkom w domu, jak np. upadek, duszenie się, utonięcie czy zatrucie. Omawia także zasady reagowania w razie ich wystąpienia. Czwartą zaś część tegoż działu poświęca niebezpieczeństwom pojawiającym się na ulicy. Pałkiewicz zarysowuje problematykę napadu, rabunku, kradzieży, zabezpieczania samochodu przed włamaniem, zachowania się podczas zagrożeń w różnorodnych miejscach, począwszy od komunikacji miejskiej, przez plaże i kąpieliska, park, kino, windę, bank, dyskoteki czy imprezy masowe, skończywszy na kontaktach z dealerami narkotykowymi, spotkaniach z groźnymi psami czy posiadaniem środków obrony osobistej. W kolejnym rozdziale – piątym – omawia przepisy bezpiecznej podróży. Pałkiewicz skupia się na przybliżeniu czytelnikom zasad wyboru biura podróży oraz reguł podróżowania różnymi środkami transportu. Przedstawia również inne potencjalne sytuacje nadzwyczajne, mogące odciskać piętno na bezpieczeństwie podróżujących, jak epidemie, kradzieże czy przelotne romanse. W szóstym rozdziale Pałkiewicz opisuje zagrożenia wynikające z korzystania ze współczesnego medium, jakim jest Internet. Omawia tutaj przestępstwa komputerowe, w tym m. in. kradzież tożsamości czy niebezpieczeństwa związane z zakupami online. Porusza także kwestię bezpieczeństwa dziecka w sieci oraz nawiązywanie relacji romantycznych. Siódmy rozdział omawianego porad-

nika natomiast dotyczy przestępczości o charakterze występku i zbrodni, jak oszustwa, kradzież dokumentów, lichwa, fałszerstwo czy porwania. Podobnie, jak w poprzednich częściach, także w tej części Pałkiewicz prezentuje elementarne standardy prewencji oraz reagowania w przypadku powyższych niebezpieczeństw. Kolejny rozdział – ósmy – poświęcony został szeroko rozumianemu bezpieczeństwu kobiet, dzieci oraz osób w podeszłym wieku, natomiast rozdział dziewiąty – klęskom żywiołowym. Autor szczegółowo opisuje zasady zachowania się w przypadku śnieżycy, gołoledzi, mgły, burzy oraz innych zjawisk atmosferycznych. Terroryzm stanowi tematykę rozdziału dziesiątego, z kolei zagrożenia przemysłowe, nuklearne i chemiczne – jedenastego. Dziennikarz w tych częściach swojego opracowania dokonuje analizy wskazanych niebezpieczeństw oraz proponuje kroki reagowania w sytuacji ich wystąpienia. Rozdział dwunasty z kolei dotyczy pożarów. W tej części swojej książki Pałkiewicz koncentruje się przede wszystkim na przedstawieniu zasad bezpiecznego użytkowania przedmiotów, mogących wywołać pożar. Następne dwa rozdziały publikacji – trzynasty i czternasty – obejmują problematykę samoobrony oraz szeroko ujętego zdrowia, w tym kwestie pierwszej pomocy przedmedycznej. Autor niezwykle obrazowo przedstawia kluczowe zasady zachowania jednostki w przypadku ataku nieprzyjaciela oraz zasady postępowania w nagłych przypadkach zagrożenia życia. Co więcej, Pałkiewicz podejmuje tutaj także temat miejsca pracy oraz relacji ze współpracownikami. Przedmiotem rozważań w ostatnim rozdziale swojego dzieła Pałkiewicz uczynił optymizm. Zdaniem tegoż autora jest on „mocną bronią w niebezpiecznej sytuacji” (s. 493). Ponadto, Pałkiewicz w tej części pracy, w zestawieniu tabelarycznym, przedstawił numery alarmowe do najważniejszych instytucji, odpowiedzialnych za bezpieczeństwo obywateli, a tym samym reagowanie w przypadku wystąpienia niebezpieczeństw.

W dobie XXI wieku, który jest okresem globalizacji wielu zagrożeń o charakterze niemilitarnym, problematyka bezpieczeństwa jednostkowego, podjęta przez Jacka Pałkiewicza w recenzowanej książce, jest nader ważką i aktualną. Złożoność popularyzowanych obecnie stylów życia, relatywizm norm społecznych i światopoglądowych przyczyniają się niewątpliwie do powstawania swoistego kryzysu bezpieczeństwa personalnego. Zasadnym, w kontekście poczynionych powyżej uwag, wydaje się wysnuć stwierdzenie, iż popularyzacja treści sprzyjających podnoszeniu poczucia bezpieczeństwa wśród społeczeństwa jest niezwykle pożądana. Statystyki są alarmujące – płynie z nich bowiem niepokojący obraz bezpieczeństwa Polaków. Pałkiewicz za Komendą Główną Policji podaje, że w roku 2011 co trzydziesty

siódmy pełnoletni Polak został pokrzywdzony w rezultacie różnych przestępstw. W podanym roku na terenie naszego kraju co 54 sekundy interweniowała policja, co 108 sekund dokonywano przestępstwa, co 4 minuty miała miejsce kradzież z włamaniem, co 4,5 minuty dochodziło do przemocy domowej, co 10 minut dokonywano gwałtu, zaś co 11 godzin zabijano człowieka (s. 20). Nadto na podstawie raportu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, na który powołuje się wspomniany autor, jednoznacznie wynika, że szkoła – zaraz po ulicy – jest miejscem, w którym zagrożenie dla bezpieczeństwa personalnego szczególnie wzrasta. Ze sprawozdania tego można wywnioskować, iż w mieszkaniach dochodzi do czterokrotnie większej liczby wypadków aniżeli w miejscach pracy. Szczególne narażone są kobiety prowadzące gospodarstwa domowe (s. 19-20).

Podjmując kwestię bezpieczeństwa człowieka w kontekście funkcjonowania w przestrzeni miejskiej, Pałkiewicz niejednokrotnie podkreśla, że każdy pomiot jest odpowiedzialny na stan otoczenia, w którym żyje, a tym samym wszelka aktywność przez niego podejmowana winna być zorientowana na zapewnienie warunków do trwania, przetrwania, a także harmonijnego rozwoju. Niemniej jednak, by mogło się to urealnić, jednostka powinna prezentować postawę świadomości, odpowiedzialności oraz kooperacji z bliższym i dalszym otoczeniem. Pałkiewicz zwraca uwagę na fakt, iż znaczącą rolę w tym obszarze odgrywa identyfikacja ze środowiskiem, w którym człowiek egzystuje, jak również działania i współdziałania w obrębie społeczności lokalnej, w tym zwłaszcza sąsiedzkiej. Autor akcentuje także konieczność nawiązania współpracy z miejscowymi organami policji w celu utrzymania i poprawy bezpieczeństwa. Równocześnie dziennikarz zauważa, iż bezpieczeństwo jest jedną z tych wartości, o które trzeba zabiegać w sposób permanentny, gdyż brak troski o jego zachowanie pociąga za sobą wiele pejoratywnych konsekwencji, w tym m. in. kradzieże, włamania czy urazy. Takie stanowisko Pałkiewicza jest zgodne z poglądami innych autorów (m.in. M. Cieślarczyka, K. Drabika, J. Kunikowskiego), a zatem w sposób oczywisty wpisuje się w obecnie funkcjonujące koncepcje, oscylujące wokół omawianej problematyki.

Recenzowana pozycja ma charakter czysto pragmatyczny, utylitarny, nie zaś teoretyczny. Autor co prawda przemyca odrobinę wiedzy naukowej, dotyczącej zjawisk społecznych, jednak nie koncentruje się na rozważaniach *stricte* teoretycznych. Odwołuje się do teorii wyłącznie na tyle, na ile wymaga tego zrozumienie przez odbiorcę podstawowych reguł, rządzących światem społecznym. Wedle mojej opinii użyteczny charakter tegoż instruktażu – obok znakomitej większości prac wyłącznie teoretycznych – jest nie-

zwykle ważną publikacją. Praca Pałkiewicza stanowi w swoim zamyśle podręcznik dla wszystkich tych, którzy mają na uwadze bezpieczeństwo własne, innych ludzi oraz swego otoczenia. Niniejsza książka jest zbiorem wielu konkretnych lekcji, jak przeciwdziałać potencjalnym niebezpieczeństwom, jak poradzić sobie w obliczu codziennych zagrożeń, jak uporać się z atakiem przestępców, na co zwracać szczególną uwagę. Niektóre ze wskazówek są na tyle oczywiste, iż mogłoby się wydawać, że ich przywoływanie jest bezcelowe. Sądzę jednak, iż przedstawienie ich wydaje się konieczne dla kompleksowego ujęcia problemu, co z resztą na wstępie podkreśla sam autor. Godny uwagi jest także fakt, iż instruktaż ten uzyskał pozytywną opinię Komendy Stołecznej Policji.

W moim przekonaniu, o ponadprzeciętnych walorach tego bogato ilustrowanego poradnika świadczy fakt, iż powstał on w oparciu o konsultacje ze specjalistami z obu stron barykady prawnej – mam tu na myśli opieranie się zarówno na opinii policjantów, jak i doświadczeniach członków półświatka. Zabieg ten uwiarygodnia wypowiedź Pałkiewicza. Autor bowiem poza zaleceniami przekazywanymi przez środowisko policyjne, prezentuje także mentalność, naturę złodziei, włamywaczy oraz innej maści przestępców, podaje liczne przykłady trików przez nich stosowanych. Dzięki temu czytelnik może niejako „wejść w skórę” kryminalistów, poznać ich tok myślenia i działania, a przez to podjąć odpowiednie kroki zaradcze, ukierunkowane na uniemożliwienie im powzięcia skutecznych działań. Autor, bazując na przekazach swoich informatorów z przeszłości kryminalną, daje do zrozumienia, że zaporą ochronną i obronną w sytuacji zagrożenia jest nieufność, nieustanna czujność, zdrowy rozsądek, podejmowanie działań prewencyjnych oraz ukształtowanie w sobie odpowiednich nawyków.

Język i styl wypowiedzi jawi się jako prosty, zrozumiały dla każdej grupy odbiorców. Sądzę, iż lektura niniejszej książki nie sprawi większych problemów przeciętnemu czytelnikowi. By podkreślić wagę poruszanych treści, miejscami Pałkiewicz posługuje się dość dosadnym językiem. Zauważyć jednak należy, że wypowiedzi te nie mają wydźwięku wulgarnego czy ordynarnego. W mojej opinii, dużym atutem recenzowanej pozycji jest również to, że autor zwraca się do czytelnika w sposób bezpośredni – to znaczy w drugiej osobie liczby pojedynczej trybu rozkazującego, np. „powinieneś, zwróć uwagę, pamiętaj itd.”. W ten sposób Pałkiewicz nie koncentruje się wyłącznie na przedstawianiu „suchych” faktów czy dyrektyw, ale nawiązuje dialog z odbiorcą, pokazuje, że bezpieczeństwo każdego człowieka leży przed wszystkim w jego własnych rękach. Warto zaznaczyć również, iż autor w swojej publikacji gra kolorami – oprócz wielu ilustracji,

Pałkiewicz posługuje się wieloma barwami czcionek, przez co nie tylko przyciąga uwagę adresatów, ale także akcentuje to, co w danym momencie – w kontekście poruszanej tematyki – wydaje się istotne. Ponadto, niewątpliwym pozytywem tego dzieła jest częste odwoływanie się do statystyk – tak policyjnych, jak i raportów ogólnonarodowych. Podnosi to autentyczność wypowiedzi, zachęca odbiorców do refleksji na temat skali zjawisk przestępczych oraz ich wpływu na bezpieczeństwo społeczne.

Reasumując, recenzowana publikacja Jacka Pałkiewicza stanowi niezwykle ważną pozycję wśród obszernej literatury przedmiotu dotyczącej problematyki bezpieczeństwa indywidualnego. O wartości recenzowanej książki świadczą przede wszystkim aktualność oraz ranga podjętej tematyki. Najszerzej rozumiane bezpieczeństwo personalne w dobie XXI wieku jest niewątpliwie wartością priorytetową i niezwykle pożądaną w kontekście pojawiających się zagrożeń o charakterze niemilitarnym. Pałkiewicz w swojej publikacji niejednokrotnie podkreśla, że działania na rzecz dobra wspólnego oraz bezpiecznej egzystencji wymagają należytego zrozumienia kluczowych zagadnień i problemów, ogniskujących się wokół poruszanej problematyki. Zasadniczej roli w realizacji poczynań na poczet bezpieczeństwa autor ten uparuje w aktywności własnej jednostki, jednakże podkreśla także rangę współpracy i współdziałania z innymi uczestnikami życia społecznego. Pałkiewicz wskazuje niejednokrotnie na korelację pomiędzy postawą i aktywnością jednostki a poziomem jej bezpieczeństwa. Wobec powyższego, to kompendium wiedzy z pełnym przekonaniem można zarekomendować wszystkim tym, którzy są zainteresowani bezpieczeństwem personalnym, poznaniem zasad przeciwdziałania zagrożeniom dnia codziennego oraz reagowania w sytuacjach ekstremalnych.